

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Вергун В.Г.

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Нині ми стали свідками ситуації, коли Україна болісно й дуже повільно звільняється з-під впливу радянських ментальних матриць і стереотипів та шукає перспективних векторів свого геополітично-цивілізаційного розвитку.

Сьогодні в українському соціокультурному просторі розробляється кілька концептуальних підходів щодо українського виміру війни. Магістральні дискурси – це дискурси-антагоністи, котрі, досить умовно, можна пов'язати з Д. Табачником та В. В'ятровичем. Обидва ці підходи поєднує тоталітарно-одновимірний характер – типова ситуація, коли політико-ідеологічний вимір виявляється засадничим, і в результаті націоналістичний (антиколоніальний) дискурс генерує, структурує й репродукує образи минулого як дзеркальні антитези до образів дискурсу російсько-радянського (колоніального).

Проте в Україні двох останніх десятиліть спостерігаємо діаметрально протилежну ситуацію: історичні міфи, пов'язані з війною, не об'єднують, а тільки поглиблюють суспільний розкол. Нової, власне української концепції війни так і не створено, стара радянська виявляється дискредитованою з причини перевантаженості сфальсифікованими сюжетами й тлумаченнями. На зміну радянським міфам приходять міфи націоналістичного ґатунку, що механічно замінюють „героїку Радянської Армії” „героїкою ОУН і УПА” не меншою мірою заполітизованою. Налякані перспективою „бандеризації” України, ветерани і представники проросійськи зорієнтованих кіл хаотично намагаються реабілітувати й консервативно утвердити радянську історичну пам'ять та ритуальну символіку. Цей процес нагадує замкнуте коло, „дурну безкінечність”, виходом з якої могла б стати лише чітка концепція формування національної ідентичності (в ситуації українського суспільно-політичного сьогодення неможлива апріорі). „Битва міфів” вже традиційно експлуатується вітчизняними політиками всіх напрямів і генерацій задля відвернення уваги громадськості від нагальних соціально-економічних, демографічних та екологічних проблем, потенційно здатних збурити населення на масові акції й „битви” реальні.

В контексті зазначеного вище наважимося висловити припущення, що „совєтський” міф війни як виклик українській ідентичності може стати каталізатором націєтворчого (в модерному сенсі) процесу, особливо в умовах передбачуваного згортання демократичних процесів в Україні.

Завдання інтелектуалів-суспільствознавців і гуманітаріїв – вироблення прийнятних для антагонізованих частин суспільства проєктів нормалізації рецесій спільного минулого, позбавлених пафосної риторики й ментальних стереотипів.

Деполітизація пам'яті про війну – необхідна умова для того, аби раціоналізувати своє минуле й сьогодення.